

ANALELE PUTNEI

XVIII

2022

2

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE	5
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Doi colaboratori ai Mănăstirii Putna de la jumătatea veacului al XVIII-lea: boierii hotarnici Vasile Buhăescul și Lupu Hadâmbul	7
ȘTEFAN S. GOROVEI, Contribuții „mărunte” la istoria Mănăstirii Dragomirna	17
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Din nou despre însemnele doamnei Maria Asanina Paleologhina. O abordare istoriografică (I)	49
MONAH ALEXIE COJOCARU, Viața economică a Mănăstirii Putna în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea	65
OVIDIU OLAR, Un manuscris necunoscut al „Școlii Crimea” păstrat la Sinai....	71
PR. GEORGE V. PALADE, Marea Psaltire a Mitropolitului Anastasie Crimca (nr. 109) de la Moscova	103
EMIL DRAGNEV, Programul iconografic al bisericii Sf. Nicolae din Rădăuți. <i>Menologul</i> în vremea Sf. Ștefan cel Mare	119
OLIMPIA MITRIC, Regăsirea icoanei dăruită de patriarhul Ioachim al V-lea al Antiohiei episcopului Gheorghe Movilă	213
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, A fost sau n-a fost ? Cometa Halley și lupta de la Obertyn	225
OLIMPIA MITRIC, Din arhiva Mănăstirii Sucevița	241
ALICE ISABELLA SULLIVAN, Danii românești și Mănăstirea Sf. Ecaterina din Sinai	283
*	
FIȘIER BIBLIOGRAFIC (XIII)	291

LISTA AUTORILOR.....	295
ABREVIERI.....	297

THE ANNALS OF PUTNA

XVIII

2022

2

CONTENTS

FOREWORD.....	5
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Two Mid-18 th -Century Boyar Collaborators of Putna Monastery: Boundary Settlers Vasile Buhăescul and Lupu Hadâmbul	7
ȘTEFAN S. GOROVEI, „Menues” contributions pour l’histoire du Monastère de Dragomirna	17
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, De nouveau sur les emblèmes de la princesse Marie Assanine Paléologue. Une approche historiographique (I).....	49
MONK ALEXIE COJOCARU, The Economic Life of Putna Monastery in the 18 th and 19 th Centuries.....	65
OVIDIU OLAR, An Unknown Manuscript of the “Crimca School” Kept at Sinai Monastery	71
PRIEST GEORGE V. PALADE, Metropolitan Anastasie Crimca’s Great Psalter (no 109) in Moscow.....	103
EMIL DRAGNEV, The Iconographic Program of the “St. Nicholas” Church in Rădăuți. The Painted <i>Menologium</i> in the Time of St. Stephen the Great	119
OLIMPIA MITRIC, La retrouvaille de l’icône offerte par le patriarche Joachim V d’Antioche à l’évêque Gheorghe Movilă.....	213
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Était-ce ou ce n’était pas ? La comète de Halley et la bataille d’Obertyn.....	225
OLIMPIA MITRIC, De l’Archives du Monastère Sucevița	241
ALICE ISABELLA SULLIVAN, Romanian Donations to Saint Catherine Monastery at Mount Sinai.....	283

*

UPDATED BIBLIOGRAPHY (XIII).....	291
LIST OF AUTHORS.....	295
ABBREVIATIONS.....	297

CUVÂNT ÎNAINTE

Acest număr al revistei „Analele Putnei” adună între copertele sale, în mare măsură, studii recuperate. Acestea au fost citite la reuniunile organizate de Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” în anii trecuți, dar, din rațiuni felurite, nu au putut vedea lumina tiparului la momentul potrivit: Mihai Bogdan Atanasiu, *Hotărnicile Putnei* („Colocviile Putnei”, XVI, 2015)¹; Ștefan S. Gorovei, *Contribuții „mărunte” la istoria Mănăstirii Dragomirna* („Colocviile Putnei”, XX, 2017); Maria Magdalena Székely, *Din nou despre însemnele doamnei Maria Asanina Paleologhina. O abordare istoriografică* („Colocviile Putnei”, XXIII, 2019); Monah Alexie Cojocaru, *Viața economică a Mănăstirii Putna în secolul al XVIII-lea (I)* („Colocviile Putnei”, XXIII, 2019)²; Ovidiu Olar, *Un manuscris necunoscut al „școlii” lui Crimca păstrat la Sinai* („Colocviile Putnei”, XXIII, 2019); Pr. George V. Palade, *Manuscrisele înstrăinate ale mitropolitului Anastasie Crimca. Psaltirea nr. 109 de la Biblioteca Muzeului de Istorie din Moscova* („Colocviile Putnei”, XXIII, 2019)³; Emil Dragnev, *Programul iconografic al bisericii Sf. Nicolae din Rădăuți. Menologul în vremea lui Ștefan cel Mare* („Colocviile Putnei”, XXIV, 2020); Olimpia Mitric, *Regăsirea icoanei dăruită de patriarhul Ioachim al V-lea al Antiohiei episcopului Gheorghe Movilă* („Colocviile Putnei”, XXIV, 2020); Maria Magdalena Székely, *A fost sau n-a fost? Cometa Halley și lupta de la Obertyn (1531)* („Colocviile Putnei”, XXV, 2021); Olimpia Mitric, *Arhiva Mănăstirii Sucevița* („Colocviile Putnei”, XXVI, 2021)⁴; Alice Isabella Sullivan, *Danii moldovenești și Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Sinai* („Colocviile Putnei”, XXVI, 2021)⁵.

La finalul acestui număr se regăsește un nou *Fișier bibliografic (XIII)*, alcătuit de doamna profesoară Maria Magdalena Székely, căreia îi mulțumim și pe această cale. Acesta cuprinde titluri de lucrări consacrate lui Ștefan cel Mare și vremii sale.

*

Activitatea Centrului de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” a fost marcată în acest an de organizarea celei de-a XXVII-a ediții a „Colocviilor Putnei” (21–23 iulie 2022). Această ediție a inclus, pentru a doua oară în istoria Colocviilor, o secțiune de muzicologie. Lucrările simpozionului s-au desfășurat atât fizic, cât și

---

¹ Se publică cu un titlu modificat.

² Se publică cu un titlu ușor modificat.

³ Se publică cu un titlu modificat.

⁴ Se publică cu un titlu ușor modificat.

⁵ Se publică cu un titlu ușor modificat.

online, prin intermediul platformei Zoom, fiind coordonate din Sala de conferințe a Centrului Cultural „Mitropolit Iacov Putneanul” de la Mănăstirea Putna.

În a doua zi a Colocviului, 22 iulie 2022, a avut loc lansarea volumului „Ștefan cel Mare și moldovenii din vremea sa”, alcătuit de arheologul Adrian Andrei Rusu. Impresionantul tom a fost prezentat de istoricul Ștefan S. Gorovei.

În plan editorial, prioritară a fost, ca și până acum, pregătirea pentru tipar a revistei „Analele Putnei”, din care s-au publicat trei numere: numărul doi al tomului XVI, 2020, și cele două numere corespunzătoare tomului XVII, 2021. Cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la canonizarea Sfântului Ștefan cel Mare, a fost realizat albumul omagial „Ștefan cel Mare în icoană și altar”. Volumul prezintă biserici cu hramul Slăvitului Voievod, ridicate după canonizarea din 1992, atât din țară, cât și din străinătate, și icoane pictate în cinstea acestuia.

REDACȚIA

FIȘIER BIBLIOGRAFIC (XIII)

Victor ALEXANDROV, “*Because This Also Belongs to Our Diocese*”: *Forged Correspondence Between Stephen the Great and Archbishop Dorotej*, în „Annual of Medieval Studies at CEU”, 10, 2004, p. 65–76.

Teodora ARTIMON, *All Moldavian Eyes on Ottomans: Perceptions and Representations at the End of the Fifteenth Century*, în vol. *Practices of Coexistence. Constructions of the Other in Early Modern Perceptions*, Edited by Marianna D. Birnbaum and Marcell Sebök, Budapesta-New York, 2016, p. 177–218.

Oleksii BALUKH, *Міжнародна політика молдавського господаря Стефана III Великого в контексті історії Північної Буковини (1457–1474 pp.)*, în „Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”, 3 (11), 2016, p. 33–38.

Idem, *Польско-молдавская война 1497–1499 гг. в контексте истории Буковины*, în vol. *Судьбы славянства и эхо Грюнвальда: Выбор пути русскими землями и народами Восточной Европы в средние века и раннее новое время (к 600-летию битвы при Грюнвальде / Танненберге)*, Материалы международной научной конференции, 22–24 октября 2010 г., Sankt-Petersburg, 2010, p. 25–29.

Ionel CÂNDEA, *Cetatea Albă. Cercetări arheologice și istorice. Cetatea Albă. Archaeological and Historical Researches*, Coordination of the English version Constantin Ardeleanu, Brăila, 2016, 317 p.

Eugen CERNENCHI, „*Despre chestiunea volohă și despre cei patru meșteri...*” – *un incident diplomatic moldo-rus în timpul lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Frontierele spațiului românesc în context european*, cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, coordonatori Sorin Șipoș, Mircea Brie, Florin Sfrengu, Ion Gumenâi, Oradea-Chișinău, 2008, p. 71–84.

Liviu CÎMPEANU, *Cavalerii Teutoni, Polonia și Moldova la 1497, după un nou izvor: Jurnalul de campanie al lui Liborius Nacker, secretarul general al Ordinului Teuton*, în vol. *Societate – Cultură – Biserică. Studii de istorie medievală și modernă. Omagiu Profesorului Avram Andea*, editori Doru Radosav, Radu Mârza, Cluj-Napoca, 2014, p. 224–240.

Ovidiu CRISTEA, *Puterea cuvintelor. Știri și război în sec. XV–XVI*, Târgoviște, 2014, 390 p.

Emil DRAGNEV, *Literatura profetico-escatologică bizantină în țările române (sec. XV–XVI). Note preliminare*, în vol. *Tradiții istorice românești și perspective europene. In honorem academician Ioan-Aurel Pop*, coordonatori Sorin Șipoș, Dan Octavian Cepraga, Ion Gumenâi, Oradea-Chișinău, 2015, p. 161–187.

Jonathan EAGLES, *Stephen the Great and Balkan Nationalism. Moldova and Eastern European History*, Londra-New York, 2014, 272 p.

Constantin FIRTEA, *Reabilitarea ansamblului bisericii Sfântul Gheorghe din Botoșani*, în *Monumentul*, XVI, partea a 2-a, Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 95–116.

Ștefan S. GOROVEI, *O biserică (mănăstire) ieșeană care nu a existat*, în *Monumentul*, XVI, partea 1, Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 135–144.

Idem, *Urmașii lui Șendrea, portarul Sucevei († 1481)*, în vol. *In honorem Mircea Ciubotaru*, editori Lucian-Valeriu Lefter, Mihai-Bogdan Atanasiu, Iași, 2015, p. 167–180.

Sorin IFTIMI, *Anton Kauffman, un pictor vienez în Țările Române (1840–1845)*, în *CI*, XXXIII, 2014, p. 137–175.

Vitalie JOSANU, *Monument al civilizației medievale românești la Marea cea Mare. Cetatea Albă – Moncastro*, București, 2014, 777 p.

Sorin LANGU, *Campanii împotriva lui Ștefan cel Mare. Repere numismatice*, în *AMM*, XXXVI, 2015, p. 344–350.

Gheorghe MINCULETE, *Lupta și credința domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt pentru izbânda neamului românesc*, în „Buletinul Universității Naționale de Apărare «Carol I»”, serie nouă, XXI, 2011, 3, p. 103–120.

Randal H. MUNSEN, *Stephen the Great: Leadership and Patronage on the Fifteenth-Century Ottoman Frontier*, în „East European Quarterly”, XXXIX, 2005, 3, p. 269–298.

Ioan MUȘEI, *Reflectarea medalistică a domnitorilor moldoveni și legătura lor cu Hârlăul și curtea domnească de aici*, în *AMM*, XXXVI, 2015, p. 337–343.

Tamara NESTEROVA, *Despre datarea cetății de piatră din orașul Soroca*, în „Revista Arheologică”, seria nouă, XI, 2015, 1–2, p. 209–219.

Katarzyna NIEMCZYK, *Moldawia w polityce dwóch Jagiellonów: króla polskiego Jana Olbrachta i króla Węgier Władysława (ro roku 1501) / Moldova în politica celor doi Jagielloni: regele Poloniei Ioan Albert și regele Ungariei Vladislav (până în anul 1501)*, în vol. *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych / Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române*, Suceava, 2014, p. 54–68.

Eadem, *Problem Pokucia, spornego terytorium polsko-moldawskiego w końcu XV i początku XVI wieku*, în „Studia historyczne”, LVII, 2014, 2 (226), p. 155–174.

Eadem, *Przyczynek do relacji polsko-moldawskich w XVI w. Geneza konfliktu z 1506 r. / Contribuție la relațiile moldo-polone din sec. XVI. Geneza conflictului din anul 1506*, în vol. *Polska i Rumunia. Wspólnie – obok – blisko / Polonia și România. Împreună – alături – aproape*, Suceava, 2015, p. 15–22.

Virgil PÂSLARIUC, „Apocalipsa după Ștefan”: violență și ritual în Moldova lui Ștefan cel Mare, în „Krypton. Identită. Potere. Rappresentazioni”, III, 2015, 5–6 (*Violenza*), p. 89–100.

Idem, *Trădare, trădători și trădați în Țara Moldovei în secolele XIV–XVI*, în vol. *Tradiții istorice românești și perspective europene. In honorem academician Ioan-Aurel Pop*, coordonatori Sorin Șipoș, Dan Octavian Cepraga, Ion Gumenăi, Oradea-Chișinău, 2015, p. 137–160.

Victor PETRESCU, *Ștefan cel Mare, ctitor de cultură*, în „Philologia”, LVII, 2015, 3–4 (279–280), p. 3–7.

Florin Gabriel PETRICĂ, *Câteva aspecte privind sistemul de fortificații și curți domnești din Moldova lui Ștefan cel Mare*, în „Analele Universității Creștine «Dimitrie Cantemir»”, *Istorie*, serie nouă, 4, 2013, 1–2, p. 57–82.

Idem, *Sub semnul Sfintei Cruci: Cetatea de Scaun a Sucevei și Ștefan cel Mare*, în „Revista de Istorie Militară”, 3–4, 2014, p. 23–28.

Liviu PILAT, *O dramă sentimentală din vremea lui Ștefan cel Mare și consecințele ei politico-diplomatice*, în *AȘUI, Istorie*, LXI, 2015, p. 79–85.

Idem, *Solia pârcălabului Mușat la Moscova și implicarea Moldovei în lupta pentru coroana Ungariei*, în vol. *Clio în oglindiri de sine. Academicianului Alexandru Zub. Omagiu*, editat de Gheorghe Cliveti, Iași, 2014, p. 415–422.

Alexandru PÎNZAR, *Accessibility and Centrality. Moldavia's Towns in the Internal Network of Great Caravan Roads of the 15th Century*, în *MEMS*, VI–VII, 2014–2015, p. 25–45.

Ioan-Aurel POP, Alexandru SIMON, *Hungaria, Polonia, Dacia et Croatia: Veneția, Casa de Habsburg și Moldova la sfârșitul secolului XV*, în *AIIX*, LII, 2015, Supliment (*Istoriografia în secolul XXI*), p. 43–89.

Maria POPA, Doina ROTARU (†), *Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” – parte a ansamblului arhitectural al fostelor Curți domnești din Vaslui*, în *Monumentul*, XVI, partea 1, *Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”*, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 157–220.

Andrei PROHIN, *Vise și vedenii profetice în manuscrise din Țările Române (sec. XV–XVI)*, în „Studia Universitatis Moldaviae”, *Seria Științe Umanistice*, 2015, 4 (84), p. 18–27.

Constantin REZACHEVICI, *Din vechile legături politico-diplomatice uitate polono-române – magnații Buczacki-Jazłowiecki și Moldova în secolele XV–XVI*, în vol. *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych / Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române*, Suceava, 2014, p. 69–78.

Ioan SASU, Greta PĂCURICI, *Reabilitarea și dezvoltarea turistică a monumentului istoric. Ansamblul bisericii „Sfântul Gheorghe” din Botoșani*, în *Monumentul*, XVI, partea a 2-a, *Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”*, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 71–94.

Alexandru SIMON, *Misfits and Saviours in the East in the Late 1400s*, în vol. *Clio în oglindiri de sine. Academicianului Alexandru Zub. Omagiu*, editat de

Gheorghe Cliveti, Iași, 2014, p. 343–376.

Irina-Andreea STOLERIU, *Portretele lui Ștefan cel Mare ca sfânt. Studiu de caz asupra unor abordări picturale contemporane*, în vol. *Schola. Ars. Historia. In honorem Tereza Sinigalia, la 45 de ani de activitate științifică*, Pătrăuți, 2014, p. 191–200.

Mariana ȘLAPAC, *Cetatea bastionară de la Roman*, în *Monumentul*, XVI, partea 1, *Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”*, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 145–156.

Remy TERRY, *La vision de Constantin le Grand dans le narthex de l'église Sainte-Croix de Pătrăuți en Moldavie*, în vol. *Nuu u Buzanmuja. Niš and Byzantium*, Twelfth Symposium, Niš, 3–6 June 2013, *The Collection of Scientific Works*, XII, Editor Miša Rakocija, Niš, 2014, p. 399–408.

Tudor-Radu TIRON, Lucian-Valeriu LEFTER, *The Feudal Ceremony of Colomeea / Kolomyja (September 12th 1485). Notes on the Moldavian Heraldry and Vexillology during the Reign of Prince Stephen the Great*, în *CI*, XXXIII, 2014, p. 57–78.

Paula VARTOLOMEI, Natalia DĂNILĂ-SANDU, Loredana AXINTE, *Aspecte privind starea de conservare a ansamblului bisericii „Înălțarea Sfintei Cruci” din Pătrăuți*, în vol. *Schola. Ars. Historia. In honorem Tereza Sinigalia, la 45 de ani de activitate științifică*, Pătrăuți, 2014, p. 265–276.

Silviu VĂCARU, *Noi informații despre podul de la Cârjoaia zis „al lui Ștefan cel Mare”*, în *Monumentul*, XVI, partea 1, *Lucrările Simpozionului Național „Monumentul – Tradiție și viitor”*, ediția a XVI-a, Iași, 2014, volum coordonat de Mircea Ciubotaru, Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Iași, 2015, p. 221–240.

Lech Andrzej WALKIEWICZ, *Rodzaje dział zabranych przez Jana Olbrachta na wyprawę moldawską 1497 r. / Tipurile de tunuri luate de Ioan Albert în campania din Moldova, 1497*, în vol. *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych / Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române*, Suceava, 2014, p. 30–53.

(Maria Magdalena Székely)